

РОЗВИТОК ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ІНТУЇЦІЇ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Стаття присвячена проблемі розвитку перекладацької інтуїції. Автором з'ясовано сутність поняття „перекладацька інтуїція”; визначено і теоретично обґрунтовано вибір методів і прийомів розвитку нестандартного мислення, інтуїції, асоціювання на заняттях перекладацького циклу.

Сучасна епоха висуває нові вимоги до підвищення якості підготовки фахівця. Формування готовності до професійної діяльності майбутнього перекладача вимагає систематичного вдосконалення навчального процесу, активізації самостійної творчої роботи студентів, залучення їх в дослідницьку роботу. Успіх професійної діяльності перекладача залежить не лише від його знань, ерудиції, певних психологічних установок, а й від розуміння завдань перекладу та змісту роботи перекладача, володіння необхідною лінгвокраєзнавчою інформацією, основними історичними, політичними, географічними і культурними реаліями. Професійна перекладацька діяльність - це інтеграція різних лінгвістичних і фонових знань, мовленнєвих і професійних умінь і навиків, направлених на виконання перекладачем професійних завдань. Але перекладацька діяльність – це ще й творча діяльність, яка передбачає щоденний пошук перекладачем адекватних способів вирішення професійного завдання на основі реалізації своїх індивідуальних якостей і можливостей; вихід за межі загальноприйнятої теорії перекладознавства і практики перекладу в нестандартних, екстремальних ситуаціях та внесення елементів новизни в традиційні форми і методи здійснення перекладу; уміння передбачати і прогнозувати логіку міркувань співрозмовника. Беззаперечним є той факт, що досвідчені перекладачі швидше і легше знаходять відповідники у мові, ніж початківці, саме завдяки досвіду, відчутті мови, перекладацькій інтуїції та дотепності.

Мета статті – розглянути й обґрунтувати прийоми та методи розвитку перекладацької інтуїції.

Загальні основи інтуїції висвітлено у працях О. Спіркіна, А. Бергсона, П. Вайнцвайта, Т. Дуткевич, В. Роменця. Проблеми розвитку перекладацької інтуїції присвячено праці І. Алексеевої, С. Ковганюка, О. Кундзича, Ф. Фарахзад, Л. Размжоу.

Термін “інтуїція” має латинське походження – від лат. *Intueor* – пильно дивлюся. Інтуїцію розглядають як здатність пізнання істини шляхом її прямого бачення без обґрунтування за допомогою доказів [1, с.216]. Логіка необхідна на стадії підготовки і розробки. Проте сам механізм переходу між стадіями інтуїтивний.

Ми поділяємо погляд на інтуїцію, висловлений О. Спіркіним, який вважає її проявом “мислення на несвідомому рівні...У ній не усвідомлюються лише ті ознаки, за якими відбувається доведення і ті прийоми, за допомогою яких робиться це доведення...Інтуїція – це емоційно насичене розуміння суті проблеми і її вирішення...Інтуїція не автономний спосіб пізнання... Вона лише якісно особливий вид пізнання, коли окремі ланки логічного ланцюжка залишаються на рівні несвідомого, а максимально якісно усвідомлюються лише підсумок думки – пошукова істина. Це ніби згорнута логіка думки” [2, с.206-207].

Визнаючи виключну роль інтуїції у науці й творчості, дослідники не одностайні щодо її природи. Під інтуїцією розуміють:

- ірраціональну здатність, що не залежить ні від чуттєвості, ні від розуму (А. Бергсон);
- нелогічну інтелектуальну здатність, специфічна природа якої незбагненна (В. Освальд);
- здатність сприйняття (Ф. Франк);
- специфічний спосіб взаємодії чуттєвого і логічного (А. Ейнштейн).

Найбільш повно, на нашу думку, питання перекладацької інтуїції розкрито у працях німецького вченого В. Вілсса. Він наголошує на необхідності володіння перекладачем високо розвинутою інтуїцією. Нормативну теорію перекладу потрібно доповнювати емпірично-індуктивними і моделюючими підходами, оскільки знання можна отримати не лише аналітичним шляхом, а й емпіричним, а сам переклад сприймати як процес, який складається з таких елементів як „дія, поведінка, вирішення проблеми, вибір, творчість, інтуїція, стратегія перекладу”. Тому інтуїція має важливе значення у структурі творчої перекладацької діяльності для передбачення і прогнозування інформації. В. Вілсс визначає перекладацьку інтуїцію як здатність спонтанно знаходити вирішення проблеми, яке не спирається на знання чи логічні міркування. Інтуїтивне рішення при цьому може бути вірним і помилковим, але це певна відповідь на окрему ситуацію [3].

У процесі підготовки майбутніх перекладачів особливу увагу потрібно приділяти як теоретичним знанням, так і евристичним, які дозволяють отримувати нову інформацію. Існує кілька ситуацій коли необхідно застосувати перекладацьку інтуїцію. Трапляється так, що перекладач не знає значення виразу, тоді на допомогу приходить широкий контекст (для письмового перекладу), або ж екстра вербальні характеристики (для усного перекладу). Інколи перекладач може знати лише приблизне конотативне значення виразу, тому часто доводиться застосовувати такі лексичні трансформації як генералізація значення слова або його конкретизація. Трапляються ситуації, коли перекладач точно знає значення слова, але він інтуїтивно відчуває, що воно не підходить. Виходом із ситуації буде абстрагування від словникового значення слова або ж пошук синонімів. Все буде залежати від рішення перекладача, знання ним літературних норм, його професійного досвіду та неординарності мислення.

Безумовно, перекладацька інтуїція індивідуальна, яка пов'язана з особливостями діяльності мозку кожної окремої людини. Але ми можемо говорити про розвиток відчуття мови та запропонувати спосіб вирішення цієї проблеми. По-перше, на заняттях з перекладу використовувати тексти, які містять однаковий вираз, але в різних значеннях. По-друге, оскільки часто звичайні словники пропонують переклад слова, який не підходить до певної ситуації, необхідно більше уваги приділяти роботі з тлумачними словниками, які не дають однозначного варіанту перекладу, а тому пошук і вибір еквіваленту залишається за перекладачем. Студенти початкових курсів повинні засвоїти те, що переклад – це дещо більше, ані ж просто знання слів. Часто переклад починається там, де закінчується словник [4].

Одним із способів розвинути креативність особистості є метод мозкового письма [5]. На відміну від мозкового штурму він дає рівні можливості всім учасникам висловитись на певну тему і зменшує фактор домінування більш активних членів групи. Інша перевага даного методу полягає у тому, що ідеї циркулюють між усіма учасниками і їх можна розширювати й удосконалювати. Коли процес доходить кінця, то кожен може стверджувати, що причетний до кінцевого результату. Покрокове застосування методу:

1. Проблема записують на аркуші паперу зверху.
2. Учасники записують можливі вирішення на своїх листках.

3. Аркуші збирають і перерозподіляють між учасниками так, щоб кожен отримав чужий аркуш.
4. Аркуші збирають і роздруковують.

Слушною, на нашу думку є організація на заняттях знаково-символьної діяльності, яка передбачає використання методів і прийомів генерування та аналізу ідей. З метою одержання творчого навчального продукту (тексту) майбутні перекладачі засвоюють різні способи обробки інформації: класифікація, систематизація, асоціація, смислова здогадка. Засобами реалізації цієї діяльності можуть бути система символів кодування і декодування інформації (О. Чужакін), інтелект-карти (І. Гриненко), які полегшують сприйняття навчального матеріалу завдяки створенню зорових образів та комбінуванню їх у взаємопов'язані логічні блоки.

Окрім креативності, зазначені види роботи також сприятимуть розвитку таких перекладацьких умінь як: вміння поєднувати нове з попереднім особистим досвідом і досвідом інших; володіти спостережливістю, вмінням помічати найдрібніші деталі предметів і явищ навколишнього світу; приймати багатоваріантність підходів і поглядів, навіть тих, які суперечать власним переконанням; долати стереотипи сприйняття і мислення; прислухатися до інтуїції та свого внутрішнього світу.

Використання згаданих методів та прийомів сприяє прояву інтуїтивних здогадок у студентів, активізує їх творчу мисленнєву діяльність, сприяє більш міцному і глибокому засвоєнню навчального матеріалу, а обговорення результатів та кінцевих творчих продуктів виводить питання інтуїції в площину свідомого ставлення до неї й можливості її розвитку.

Література

1. Философский энциклопедический словарь / Гл. Редакция: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов – М.: Сов.Энциклопедия, 1983. – 840с.
2. Спиркин А.Г. Сознание и самосознание. – М.: Политиздат, 1972. – 303с.
3. Wilss, W. *Übersetzungswissenschaft: Probleme und Methoden*. Stuttgart, 1978.
4. Несистематический словарь трудностей, тонкостей и премудростей английского языка в сопоставлении с русским. / П. Палажченко. – М.: Р. Валент, 2000. – 240 с.
5. Brainwriting: [http:// www.mycoted.com/creativity/techniques/brainwrite.php](http://www.mycoted.com/creativity/techniques/brainwrite.php)